

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Бурятия
Муниципальное казенное учреждение
"Закаменское районное управление образования"
Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение "Улекчинская
средняя общеобразовательная школа"

РАССМОТРЕНО
На заседании МО
гуманитарного цикла

Руководитель Ажитова Б.Ч.
Протокол № 1»
от «30» августа 2023г.

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора по
УВР

Гончикова И.В.
Протокол №1
от «30» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО
Директор МБОУ "Улекчинская
СОШ"

Дамдинова Б.С.
Приказ №21а
от «31» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета
«Бурятская литература»

для 7 класса основного общего образования
на 2023-2024 учебный год

у. Улекчин 2023 г.

Тайлбари бэшэг.

Буряад литература. 7-дохи класс

Буряад хургуулин программын ёһоор 7-дохи класста буряад литератураар неделидэ 2 час, жэлдэ 68 час үгтэнэ. Энэ программа 2008 ондо зохогдоһон туршалгын Буряад хургуулин программа дээрэ үндэһэлэн табигдаба. Арадай аман зохёол болохо: дуунуудые, юрөөлнүүдые, домогуудые гүнзэгыгөөр шудалха хэрэгтэй. Иимэ жанрай зохёолнуудай онсо шэнжэ шанарые шудалха. 7 классай литературада идейнэ тематическа принцип баримталһан 5 темэ үгтэнэ. Уран зохёолнуудые шудалан үзэхэдөө, тэрэнэй темэ, идей, сюжет болон композицида анхаралаа хандуулна. Уран зохёолшод тухай 5-6 классуудта ороходоо, материал ехээр үгтэнэ. Эндэ багша өөрын үзэмжөөр үзэжэ байгаа зохоолнуудта сочинени, изложени бэшүүлхэ, сүлөө темэдэ рассказ зохёолгохо, асуудалнуудта дүүрэн харюу бэшэхэ г.м. бэшэмэл хүдэлмэринүүдые дүүргүүлхэ. Үзэжэ байһан темээ ажабайдалтай нягта холбоотойгоор үгэхэ; өөрын һанал бодол тодорхойлжо, һанамжа бэшэжэ һураха, хэшээлнүүдтэ «Морин хуур», «Буряад Үнэн», «Дүхэриг» газетэнүүдтэй материал уншуулха ба хөөрүүлхэ.

һурагшад иимэнүүд *юмэ мэдэхэ ёһотой:*

1. Уншажа байһан зохёолойнгоо автор тухай, номой нэрын удха тайлбарилга.
 2. Шудалан үзэжэ байһан зохёолой үйлдэгшэ нюурнууд тухай, зохёол соохи шухала үйлэнүүдые мэдэхэһээ гадна тэдэнэй хоорондохи холбоонуудые.
 3. Уран зохёол бэшэхэ гол шухала аргууд; зураглалай янзанууд зохёолой темэ ба гол удха, уран зохёолой геройнууд ба сюжет гэһэн литературна теориһоо ойлгосонуудые.
 4. Программын эрилтын ёһоор сээжэлдэһэн шүлэгүүдые, зохёолой хэһэгүүдые.
- һурагшад иимэнүүд юмэнүүдые хэжэ *шадаха ёһотой:*

1. Уран зохёолшын зохёол соогоо зураглаһан зурагыг ухаан бодолдоо, сэдхэлдээ бии болгохо.
2. Үйлэдэгшэ нюурай хэлэһэн үгэ, хэрэг, үйлэ элирүүлһэн эпизодуудые, шухала хэһэгүүдые зохёол соогоо илгажа.

Программын удха ба байгуулга.

Оршол. Арадай аман зохоол. (1 час)

Прозын жанраар бэшэгдэһэн зохоолнуудтай – түүхэ домогуудтай танилсалга.

һургаалай зохоол (3 час)

Э-Х.Галшиев «Бэлиг-үн толи». Зохоолой үндэһэн, удха, һургаал, байгуулгын түүхэл маяг.

Буряад арадай XVIII-XIX-дэхи зуун жэлэй бэшэмэл зохоолнууд (1 час)

«Балжан хатан тухай туужа домогууд» (2 час)

Тус домог соо буряад арадай уг гарбал тухай хэлэгдэһэниинь. Энэ домогто адлирхуу удхатай домогуудай дэлгэрһэниинь. Иимэ жанрай зохоолнуудай онсо шэнжэ шанар.

«Бабжа Барас баатар» түүхэ домог (3 час)

В.Юмсунув «Эрдэмтэ соохор моритой Эрилтэй хаан». Ульгэр (7час)

Аман зохоолтой холбоонь. Эрдэмтэ соохор мориной шэдитэ үүргэ. Алтан Шаа Одхон Дангина хоерой дүрэнүүд. **Класһаа гадуур уншалга(1 час)**

Буряад уран зохеол (7 час)

Ирагуу (лирическэ) жанр тухай ойлгосо. Лирическэ зохеолнууд соо хүн тухай юртэмсэ хоерые зураглалга. Шүлэгэй уран аргууд (толгой холболго, рифмэ, ритм, эпитет, метафора, олицетворени, аллегории г.м.).

Н.Г.Дамдинов «Түрэл хэлэн, түрэхэн дайда». Шүлэгэй уран аргуудые шэнжэлхэ, түрэл хэлэндээ хандалга.

Д. А. Улзытуев. «Буряад хэлэн». Авторай зохоохы зам. Д.Улзытуев – буряад уянгын зохеолой жэргэмэл.

Б. Батхуу. «Аялгата найхан буряад хэлэмни». Шүлэгэй удха, зэргэсүүлгэ.

Д.Ц. Дамбаев «Хүн тухай дуун». Хүн тухай магтаал дуун, шүүмжэлэл хэжэ нураха. Хүнэй дурэ гаргалга.

М.Ж.Самбуев «Минии таабай». Шүлэгэй сэдэб, гол удха.

Ц.-Д.Х.Хамаев «Худалшан», «Мэхэшэн». Хүнэй абари зан, шэнжэ. М.Ж.Самбуев «Минии таабай». Шүлэгэй сэдэб, гол удха.

Ц.-Д.Х.Хамаев «Худалшан», «Мэхэшэн». Хүнэй абари зан, шэнжэ.

Үргэлжэлхэн зохеол болон гол нюур тухай (27 час)

Роман тухай ойлгосо. Ч.Цыдендамбаев «Банзарай хүбүүн Доржо». Романай сюжет байгуулга, геройнуудын, романай нравственна зүрилдөөн.

Творческо практикум. Р. С. Мэрдыевэй «Доржо Банзаровой портрет» гэхэн зурагаар текст - зураглал бэлдэлгэ.

Туужа тухай ойлгосо.

Д.О.Батожабайн намтар. «Шалхуу Рабданай хөөрөөнһөө» гэхэн зохеолой гол удха. В. Ц.Номтоев «Шагжын хула» туужаһаа хэхэг. Ц.Н.Номтоевой зохоохы зам. «Шагжын хула» гэхэн зохеол тухай.

Хөөрөөн тухай ойлгосо. Б.Ябжанов «Хэрмэшэ». Рассказ ба очерк. Зэргэсүүлгэ, геройнуудта характеристикэ үгэхын арга. Портрет ба хэлэн. Хүн ба байгаали.

Ж.Тумунов «Талын бүргэд». Уран найханай зохеолнууд соо баатар зоригтониие зураглан харуулалга. Зохеолой герой ба уншалга. Литературна теори.

Поэмэ тухай ойлгосо (5час)

Н.Дамдинов «Талын дуун»

Творческо практикум: А.Т. Твардовскиин «Василий Теркин» гэхэн поэмэ болон «Талын дуун» гэхэн поэмэнүүдые зэргэсүүлгэ. Эдэ хоер авторнуудай онсо шэнжэ харуулалга. Литературна теори. Хошон үгэ болон сатира тухай ойлгосо.

Зүжэг зохеол тухай ойлгосо (13 час).

Ц.Г. Шагжин «Будамшуу». Зохеолой фольклорно үндһэниинь. Арадай дундаһаа гараһан геройе шэнэ ёһоор тайлбарилга. Арад зоной сэсэн мэргэн ухаан. Аман зохеолой поэтикэ хэрэглэлгэ. Класһаа гадуур уншалга. Проект «Нютагамнай уран зохеолшод».

Тематическа түсэблэлгэ Буряад литература

Класс: 7

Багша: Гуляева Любовь Матвеевна

Программаар үгтэһэн саг: Хамта – 68час, недели соо 2 час.

Программа үнгэргэгдэхэ шалгалтын хүдэлмэринүүд: 10 час

Түсэблэлгэ:

Буряад Уласай болбосоролой болон эрдэм ухаанай яаманай дурадхаһан туршалгын программа дээрэ үндэһэлнэ (2008 он)

Учебник: 7 класс, Буряад литература 1-дэхи ба 2-дохи хубинууд (хрестомати), С.А. Ошорова, С.С.Балданова. Улаан-Үдэ, Бэлиг, 2018 он

Буряад литература 7 кл.

I четверть. 16 час.

№	Литератураар үзэхэ программна материал	Темээр үгтэһэн саг
1	Оршол. Арадай аман зохёол.	1
2	Түүхэ домогууд.	1
3	«Балжан хатан» гэхэн түүхэтэ домог.	1
4	«Балжан хатан» гэхэн домогой удхын ба уран найханай анализ.	1
5	«Бабжа Барас баатар» гэхэн домог тухай.	1
6	«Бабжа Барас баатар»	1
7	Творч.пр: Түрэл нютагайм домогууд.	1
8	нургаалай уран зохёол. Эрдэни Хайбзун Галшиев – буряад арадайнгаа шэдитэн.	1
9	«Бэлигүүн толи» - шэдитэ зүйл мэтэ.	1
10	Творч.пр: Хамтадаа бидэ юунһээшье сухарихагүйбди.	1
11	Буряад арадай 18-19 зуун жэлнүүдэй бэшэмэл зохёолнууд	1
12	Вандан Юмсуновой ажаябуулга, зохёолго. «Эрдэмтэ Соохор моритой Эрилтэй хаан».	1
13	Эрилтэй хаанай гэрээд үгэ. Долоон хорото хүбүүдэй дүрэнүүд.	1
14	Алтан Шаа Мүнгэн Шаа хоёрой хуби заяан.	1
15	Эрдэмтэ Соохор мориной, тэнгэришүүлэй шэдитэ үүргэ.	1
16	«Эрдэмтэ Соохор моритой Эрилтэй хаан» гэхэн үльгэрөөр хэшээл-проект. Творч.пр: Арадай аман зохёол ба уран найханай литература соо хүниие, тэрэнэй абари зан зураглалга	1
	.	16ч

II четверть. 14 час.

№	Литератураар үзэхэ программна материал Буряад уран зохёол	Темээр үгтэһэн саг
1	Түрэл хэлэн. Н.Г.Дамдинов «Түрэл хэлэн, түрэхэн дайда».	1
2	Д. А. Улзытуев. «Буряад хэлэн»	1
3	Б. Батхуу. «Аялгата найхан буряад хэлэмни»	1
4	Хүн. Д.Ц. Дамбаев «Хүн тухай дуун»	1
5	Г.Ц.Дашабылов «Талын хүн»	1
6	М.Ж.Самбуев «Минии таабай».	1
7	Ц.-Д.Х.Хамаев «Худалшан», «Мэхэшэн»	1

8	Литературна теори. Роман тухай ойлгосо.	1
9	Ч.Ц.Цыдендамбаевтай зохиохы зам. «Банзарай хүбүүн Доржо» гэнэн романай гол удха.	1
10	Доржын хүршэнэр.	1
11	Доржын багшанар	1
12	Мария Николаевна- энэрхы сэдхэлтэй эхэнэр.	1
13	Хоер баяр тохеолдобо.	1
14	Казань ябалга	1
		14

Ш четвeрть. 22 час.

№	Литератураар үзэхэ программна материал	Темээр үгтээн саг
1	Творческо практикум. Р. С. Мэрдыеевэй «Доржо Банзаровай портрет» гэнэн зурагаар текст - зураглал бэлдэлгэ.	1
2	Литературна теори. Туужа тухай ойлгосо.	1
3	Д.О.Батожабайн намтар. «Шалхуу Рабданай хөөрөөнхөө» гэнэн зохиолой гол удха.	1
4	Уран зохиол мүнделбэ.	1
5	Рабданай нүхэд ба тэдэнэй уршагта ябадалнууд.	1
6	Колхозой ажабайдал үхибүүдэй хуби заяанда.	1
7	«Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа»	1
8	Ц.Н.Номтоевой зохиохы зам. «Шагжын хула» гэнэн зохиол тухай.	1
9	«Наранай гараха зүг руу»	1
10	«Түрэл хүрэгтөө»	1
11	«Морин эрдэни» хэшээл аяншалга.	1
12	Творческо практикум: «Морин эрдэниин дүрэ буряад уран зохиолдо болон «Шагжын хула» гэнэн туужа соо».	1
13	Литературна теори. Хөөрөөн тухай ойлгосо.	1
14	Б.Н.Ябжановай намтар. «Хэрмэшэ» гэнэн зохиолой гол удха.	1
15	Хэрмэшың эзэд	1
16	Дүрбэн хүлтэ нүхэрэй дүрэ	1
17	Творческо практикум: Солбон Ринчиновэй «Хүлээлгэ» гэнэн зураг хэрэглэн, хүбүүнэй нэрэнэ бэшэг бэшэлгэ.	1
18	Ж.Т. Тумуновай зохиохы зам. «Талын бүргэд» гэнэн	2
19	зохиолой гол удха.	

20	Мохошогүй зориг- дундаршагүй дуран.	1
21-22	Творческо практикум; Н.Номтоевой «Шагжын хула», Б.Н.Ябжановой «Хэрмэшэ» болон Ж.Т.Тумуновой «Талын бүргэд» гэхэн зохеолнуудай геройнууд тухай, «Эхэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын геройнуудай онсо шэнжэ»	2
		22

IV четверть. 16час.

№	Литератураар үзэхэ программна материал	Темээр үгтэһэн саг
1	Литературна теори. Поэмэ тухай ойлгосо.	1
2	Н.Дамдинов «Талын дуун»	1
3	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ. Жаргал гээшэ юун бэ?	1
4	Творческо практикум: А.Т. Твардовскиин «Василий Теркин» гэхэн поэмэ болон энэ «Талын дуун» гэхэн поэмэнүүдые зэргэсүүлгэ. Эдэ хоер авторнуудай онсо шэнжэ харуулалга.	1
5	Литературна теори. Хошон үгэ болон сатира тухай ойлгосо.	1
6-9	Ц.Г. Шагжинай намтар ба зохеохы зам. «Будамшуу» гэхэн зохеолой гол удха.	4
10	Ц.Г. Шагжинай «Будамшуу» гэхэн зүжэг – шог зүжэглэмэл зохеол .	1
11-12	Творческо практикум: Ц.Г. Шагжинай «Будамшуу» гэхэн зохеолтой адли шанартай бусад зохеолнуудын	2
14-16	.Классчаа гадуур уншалга	2
17-18	Проект «Нютагаймнай уран зохеолшод»	2

Жэл соо: 68 час

Неделидэ: 2 час